

SINAV KÂĞIDI

Öğrencinin Adı ve Soyadı : Numarası :

Dersin Kodu ve Adı	: Mukayeseli Hukuk Sistemleri	Tarih:	16 / 06 / 2025
Öğretim Elemanı	: Dr. Öğr. Üyesi Fatih Serbest		
Sınav Türü	: Ara Sınav ☐ Final Sınavı ☒ Bütünleme Sınavı ☐ Diğer: Kısa Sınav		
Değerlendirme Sonucu	: Rakamla: Yazıyla:		

SINAV YÖNERGESİ

Sınav süresi 1 saattir. Her soru 25 puan değerindedir. Üzerinde not, sınava yönelik açıklama ve/veya bilgi bulunan materyaller dahil her türlü konvansiyon metninin kullanılması yasaktır. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Üniversitesi Sınav Yönergesi uygulama alanına sahiptir. Başarılar Dilerim.

OLAY 1:

Hatice, Türkiye’de hukuk eğitimi aldıktan sonra geçici süreyle Suudi Arabistan’da bir hukuk danışmanlık ofisinde çalışmaya başlamıştır. Burada çalıştığı şirkette, sözleşmeli bir kadın işçinin, erkek yöneticisinin bilgisi ve izni olmadan şirket dışında bir sözleşme yapması nedeniyle işten çıkarıldığını görmüştür.

Hatice, Türkiye’deki hukuk eğitimi sırasında, **kadın ve erkek eşitliği, sözleşme özgürlüğü ve hukuki ehliyet** konularında edindiği bilgilerle bu durumu anlamakta zorlanmış ve bu işten çıkarılmanın geçerli olup olmayacağına dair kafa karışıklığı yaşamıştır.

Şirket yetkilileri ise, bu kararın dayanağı olarak, “kadının tek başına ticari işlem yapmasının uygun olmadığı” yönündeki geleneksel İslami yorumları, örfe ve şer’i teamülleri gerekçe göstermiştir.

SORU 1:

Yukarıdaki olay bağlamında; **İslam hukukunun bireyin hukuki ehliyeti, toplumsal cinsiyet rolleri ve sözleşme yapma yetkisi bakımından yaklaşımı ile beşerî (laik) hukuk sistemlerinin yaklaşımını karşılaştırınız.**

Bu farklılıkların temel kaynaklardan nasıl beslendiğini açıklayınız.

OLAY 2:

Ayşe Hanım, hem Türkiye’de hem de İngiltere’de gayrimenkul yatırımları yapan bir iş insanıdır. İstanbul’da tanıştığı İngiliz vatandaşı bir yatırımcıyla, Londra’daki bir daire için bir **taşınmaz satış vaadi sözleşmesi** yapmıştır. Sözleşme, taraflarca yalnızca bir Word dosyası olarak hazırlanmış ve karşılıklı e-posta yoluyla onaylanmıştır. Herhangi bir noter işlemi veya resmi tescil gerçekleştirilmemiştir.

Daha sonra İngiliz yatırımcı sözleşmeye uymamış ve satış gerçekleşmemiştir. Ayşe Hanım, taşınmaz satış vaadi sözleşmesine dayanarak Türkiye’de dava açmıştır. Ancak Türk mahkemesi, **Borçlar Kanunu m.29** ve **Tapu Kanunu m.26** hükümleri uyarınca, noterlikte düzenlenmemiş bu vaadin geçerli bir hukuki işlem oluşturmadığını belirterek davayı usulden reddetmiştir.

Ayşe Hanım bu sonucu şaşkınlıkla karşılamıştır, çünkü İngiltere’de böyle bir sözleşmenin **"basit yazılı" (simple written)** şekilde yapılması ve e-posta gibi yazılı delillerle ispat edilmesi mümkün olabilmektedir.

SORU 2:

Anglo-Sakson (İngiliz) hukuk sistemi ile Kıta Avrupası (Türk) hukuk sistemi arasında taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri bakımından ortaya çıkan **şekil şartı, ispat, ve geçerlilik** farklarını karşılaştırmalı olarak analiz ediniz. Hangi hukuk sisteminde tarafların iradesine daha çok önem verildiğini, Hangi sistemin yazılı şekil ve resmiyet kurallarına daha sıkı bağlı olduğunu, Bu farkların temelinde yatan hukuk anlayışlarını (örneğin içtihat temelli hukuk – yazılı hukuk ayrımı) tartışınız.

Yanıtınızı sistemler arası farkları gösteren örneklerle ve açık bir karşılaştırma mantığıyla yazınız.

SINAV KÂĞIDI

OLAY 3

Murat, çifte vatandaş olan bir Türk-Amerikan vatandaşdır. ABD'nin Teksas eyaletinde yaşarken ağır bir suçtan yargılanmış ve eyalet yasalarına göre **ölüm cezasına** mahkûm edilmiştir. Suçun işlendiği eyalette ölüm cezası yürürlükte ve jüri kararıyla hüküm verilmiştir.

Murat'ın avukatları, onun aynı zamanda **Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı** olduğunu, Türkiye'nin ölüm cezasını **Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle kaldırdığını**, bu nedenle **ölüm cezasının uygulanmasının hukuka aykırı olduğunu** savunarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'ndan müdahale talebinde bulunmuşlardır.

ABD makamları ise, "suçun Amerikan topraklarında işlendiğini, cezanın Amerikan hukukuna göre verildiğini ve egemenlik ilkesi gereği kararın uygulanmasında bir engel olmadığını" ifade etmiştir.

SORU 3:

Yukarıdaki olayda;

1. **Ölüm cezasını sürdüren hukuk sistemleri ile ölüm cezasını kaldırmış hukuk sistemleri** arasındaki yaklaşımları **hukuki ve ideolojik temelleriyle** karşılaştırınız.
2. Egemenlik ilkesi, insan hakları, çifte vatandaşlık ve adil yargılanma ilkeleri çerçevesinde Murat'ın durumu hangi sistemin ilkeleriyle daha uyumludur?
3. Uluslararası hukuk açısından Türkiye'nin müdahale talebi ne derece etkili olabilir?
4. Mukayeseli hukuk açısından, ölüm cezasının uygulanıp uygulanmaması hukukun işlevi açısından nasıl farklılıklar yaratır?

Cevabınızı karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde, örnek ülkeler üzerinden açıklayıcı şekilde yazınız.

OLAY 4

Zeynep, 22 yaşında bir üniversite öğrencisidir. İtalya'da Erasmus değişim programı kapsamında eğitim görürken istenmeyen bir gebelik yaşar. Gebeliğin 11. haftasında bir kamu hastanesinde kürtaj talebinde bulunur. Ancak hekimin "vicdani ret" hakkını kullanması nedeniyle başka bir merkeze yönlendirilir ve yasal süre olan 90 günü (12. hafta) aşar. Başka bir hastaneye sevkı sırasında süreç uzar ve Zeynep kürtaj hakkını fiilen kaybeder.

Zeynep'in Türkiye'ye dönüşü sonrasında, bu durumu medya ve sosyal platformlarda paylaşması kamuoyunda iki karşıt görüşü gündeme getirir:

1. Bazı hukukçular, kürtajın **kadının vücut bütünlüğü ve özel hayat hakkı** kapsamında bireysel bir hak olduğunu ve devletin buna müdahale etmemesi gerektiğini savunur.
2. Diğer bir grup ise, kürtajın **devletin doğmamış çocuğun yaşam hakkını koruma yükümlülüğü** kapsamında sınırlandırılabilirliğini, özellikle ileri gebelik haftalarında bu hakkın kadının tercihinden üstün olduğunu ileri sürer.

Bu olay bağlamında;

1. **Kadının gebeliği sonlandırma hakkı ile devletin cenini koruma görevi** arasında nasıl bir denge kurulmalıdır?
2. Avrupa ülkeleri (örneğin Fransa, Almanya, İtalya) ile Anglo-Sakson sistemlerde (örneğin ABD) kürtaj hakkına ilişkin yaklaşımlar nasıl farklılık gösterir?
3. Gebeliğin belirli haftalarına göre kadının bireysel karar hakkı ne zaman öncelikli olmalı, ne zaman devlet müdahalesi haklı görülebilir?
4. Türkiye'nin mevcut kürtaj düzenlemesini bu olay ışığında değerlendiriniz.

Yanıtınızı karşılaştırmalı ve analiz edici bir dille, hem insan hakları hem de devletin koruma işlevi çerçevesinde yazınız.

SINAV KÂĞIDI

CEVAP 1: “İslam hukukunun bireyin hukuki ehliyeti, toplumsal cinsiyet rolleri ve sözleşme yapma yetkisi bakımından yaklaşımı ile beşerî (laik) hukuk sistemlerinin yaklaşımını karşılaştırınız. Bu farklılıkların temel kaynaklardan nasıl beslendiğini açıklayınız.”

1. İslam Hukukuna Göre Yaklaşım (5 puan)

- İslam hukukunda kadın ve erkeğin hukuki ehliyeti temelde vardır ancak bazı alanlarda farklılıklar bulunabilir.
- Kadınlar genellikle **ibadetler ve borçlar** gibi konularda tam ehliyete sahiptir.
- Ancak bazı yorumlara göre, **ticari veya kamuya açık sözleşmelerde** kadının eylemleri velisinin iznine bağlanabilir. Bu, örf, toplum düzenine ve geleneksel şer’î uygulamalara dayandırılabilir.
- İslam hukukunun temel kaynakları (Kur’an, Sünnet, icihat) bazı durumlarda bu farklılığı “**kadını koruma amacıyla**” açıklamıştır.

2. Beşerî (Laik) Hukuka Göre Yaklaşım (5 puan)

- Türkiye gibi laik sistemlerde **kadın ve erkek arasında hukuki ehliyet bakımından hiçbir fark yoktur.**
- Her birey reşit olduğu anda **sözleşme yapma yetkisine tam olarak sahiptir.**
- Anayasa ve Medeni Kanun’da eşitlik ilkesi temel alınır; bu sistemde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımlar hukuk önünde geçersizdir.

3. Kaynak Temelli Açıklama ve Mukayeseli Yorum (15 puan)

- İslam hukuku vahiy kaynaklıdır (Kur’an ve Sünnet); bu nedenle ahlaki ve dini gerekçelerle sosyal düzenlemeler yapılabilir.
- İctihat, örf, maslahat gibi kaynaklarla kadınların kamusal alandaki rolleri geçmişten bugüne farklı şekilde yorumlanmıştır.
- Beşeri hukuk sistemleri ise **pozitif hukuk kuralları, anayasal eşitlik ve insan hakları sözleşmeleri** gibi kaynaklara dayanır.
- Bu iki sistemin temelleri farklıdır: biri **ilahi kökenli ve normatif**, diğeri **akılcı ve sekülerdir.**
- Bu nedenle aynı olaya verilen tepkiler ve oluşturulan normlar farklılaşabilir.

Toplam Puanlama: 20 Üzerinden

Bölüm	İçerik	Puan
1	İslam hukukuna göre değerlendirme	5 puan
2	Beşeri (laik) hukuka göre değerlendirme	5 puan
3	Mukayeseli ve kaynak temelli açıklama	15 puan

- Değerlendirme Kriteri:**

Puan Aralığı	Yorum
22–25	Mükemmel analiz, açık karşılaştırma, kaynak temelli düşünce
17–21	İyi düzeyde bilgi, yerinde karşılaştırma
13–16	Temel kavramlar doğru ama karşılaştırma yüzeysel
7–12	Bilgi eksik, karşılaştırma zayıf
0–6	Konu dışı ya da hatalı yorum

SINAV KÂĞIDI

CEVAP 2:

1. Şekil Şartları ve Geçerlilik Farkı (5 puan)

Kıta Avrupası / Türk Hukuku:

- Noter huzurunda düzenleme **geçerlilik şartıdır**. Resmi şekil olmadan sözleşme hükümsüzdür (BK m.29, Tapu Kanunu m.26).

Anglo-Sakson / İngiliz Hukuku:

- Basit yazılı sözleşme geçerlidir; noter gerekmez. Şekil, yalnızca tescil yönünden anlam taşır.

Puanlama:

- Her sistem için doğru açıklama yapılması: $2.5 + 2.5 = 5$ puan

2. İspat Araçları ve Sözleşmenin Delillendirilmesi (5 puan)

- Türk hukukunda geçersiz işlem ispatlanamaz; şekil eksikliği mutlak etkili.
- İngiliz hukukunda e-posta, yazışma vb. deliller sözleşme varlığına dair kabul edilebilir.

Puanlama:

- İspat farklarının somut açıklaması: **5 puan**

3. Hukuk Anlayışı ve Sistemsel Temeller (15 puan)

Kıta Avrupası (Türk Hukuku):

- Yazılı hukuk sistemi, norm merkezlidir.
- Kanun hâkimdir; şekil şartı kamu düzeniyle ilgilidir.
- Hâkimin takdir alanı sınırlıdır.
- Önceden belirlenen kuralların öngörülebilirliği ön plandadır.

Anglo-Sakson (İngiliz Hukuku):

- İçtihat hukuku (precedent) hâkimdir.
- Yargı kararları doğrudan kaynak niteliğindedir.
- Hâkimin hukuk yaratıcı rolü vardır.
- Sözleşme özgürlüğü daha geniştir. Hukuk, esneklik ilkesine daha çok dayanır.

Genel Değerlendirme:

- İngiliz hukukunda taraf iradesi ve hâkim inisiyatifi ön plandadır.
- Türk hukukunda düzenleyici güvenlik ve normatif çerçeve ön plandadır.
- Bu fark, tarihsel gelişim (Roma hukuku vs. yargı kararları pratiği) ile açıklanabilir.

Puanlama:

- Her iki sistemin kaynakları, işleyişi ve felsefi temelleri net açıklanmışsa: 15 puan
 - Temel yapılar (5 puan)
 - Hukukçu rolü ve karar mekanizması farkı (5 puan)
 - Esneklik vs. şekilci yaklaşımın genel yorumu (5 puan)
- Değerlendirme Kriteri:**

Puan Aralığı	Yorum
22–25	Mükemmel analiz, açık karşılaştırma, kaynak temelli düşünce
17–21	İyi düzeyde bilgi, yerinde karşılaştırma
13–16	Temel kavramlar doğru ama karşılaştırma yüzeysel
7–12	Bilgi eksik, karşılaştırma zayıf
0–6	Konu dışı ya da hatalı yorum

SINAV KÂĞIDI

CEVAP 3

1. Hukuk Sistemlerine Göre Yaklaşım Karşılaştırması (8 puan)

Beklenen Unsurlar:

- **Ölüm cezasını kabul eden sistemler** (örnek: ABD, Çin, İran, Suudi Arabistan): Kamu düzenini sağlamak, caydırıcılık sağlamak, toplumun adalet talebine karşılık vermek gerekçeleriyle ölüm cezası uygulanır. Anglo-Sakson hukukta eyaletler bazında değişebilir (örneğin Teksas'ta aktifken Kaliforniya'da askıya alınmıştır).
- **Ölüm cezasını reddeden sistemler** (örnek: Türkiye, Fransa, Almanya, Norveç): Hukukun amacı intikam değil, onarımdır. Yaşam hakkı mutlak korunur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelerde ölüm cezası yasaktır (6 No'lu Protokol)

Puanlama:

- Kabul eden sistemlerin gerekçeleri ve örnek ülkeler: 4 puan
- Reddeden sistemlerin gerekçeleri ve örnek ülkeler: 4 puan

2. Murat'ın Durumunun Sistemlerle Uyumu (6 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Murat'ın **çifte vatandaşlığı**, Türkiye'nin yaşam hakkını mutlak olarak koruyan hukuk sisteminde korunma talebini doğurur.
- **Egemenlik ilkesi**, ABD topraklarında işlenen suçlar için kendi yasalarını uygulama yetkisini meşrulaştırır.
- Ancak **insan hakları evrenselliği**, yaşam hakkının çifte vatandaşlıktan bağımsız olarak korunmasını da gerektirir.
- Türkiye'nin ölüm cezasını reddetmesi, Murat'ın durumu ile **uyumlu bir değer yargısına** dayanır.

Puanlama:

- Egemenlik ve insan hakları ilkelerinin dengeli açıklanması: 3 puan
- Türkiye hukukuyla uyumlu yaklaşımın savunulması: 3 puan

3. Türkiye'nin Uluslararası Müdahale Yetkisi ve Etkililiği (6 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Türkiye, **çifte vatandaşlık statüsü** nedeniyle diplomatik girişimde bulunabilir.
- Ancak suçun işlendiği ülke ABD'dir ve egemenlik ilkesi gereği **ceza yargı yetkisi ABD'dedir**.
- Türkiye'nin müdahalesi ancak uluslararası baskı, diplomatik görüşmeler, **devletlerarası ilişkiler** ve **insan hakları örgütleri aracılığıyla** etkili olabilir.
- **Uluslararası teamül hukuku** veya BM düzeyinde doğrudan müdahale imkânı sınırlıdır.

Puanlama:

SINAV KÂĞIDI

- Hukuki dayanakların belirtilmesi: 3 puan
- Etki alanlarının gerçekçi değerlendirilmesi: 3 puan

4. Hukukun İşlevi ve Ölüm Cezasının Rolü (5 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Ölüm cezasının varlığı, **cezalandırıcı ve caydırıcı** işlevi öne çıkarır.
- Kaldırıldığı sistemlerde ise hukuk, **onarım, yeniden topluma kazandırma ve insan haklarına bağlılık** işlevi taşır.
- Bu farklar, toplumun hukuk anlayışını da şekillendirir: biri daha **otoriter** düzlemde iken, diğeri **liberal ve birey merkezli** yapıdadır.

Puanlama:

- Ölüm cezasının hukuki işlevlere etkisi doğru açıklanmışsa: 5 puan

Değerlendirme Kriteri:

Puan Aralığı	Yorum
22–25	Mükemmel analiz, açık karşılaştırma, kaynak temelli düşünce
17–21	İyi düzeyde bilgi, yerinde karşılaştırma
13–16	Temel kavramlar doğru ama karşılaştırma yüzeysel
7–12	Bilgi eksik, karşılaştırma zayıf
0–6	Konu dışı ya da hatalı yorum

SINAV KÂĞIDI

CEVAP 4

1. Kadının Gebeliği Sonlandırma Hakkı ile Devletin Cenini Koruma Görevi Arasındaki Denge (7 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Kadının kürtaj hakkı, başta **beden bütünlüğü**, **özel hayat**, **kişisel özerklik** ve **sağlık hakkı** kapsamında temel insan haklarına dayandırılır.
- Devletin müdahalesi, özellikle gebeliğin ilerleyen haftalarında **ceninin yaşama yeteneği kazanması** (viabilite) ile meşru görülür.
- Hukuk sistemleri bu dengeyi genellikle **gebeliğin haftasına göre** kurar (örneğin: ilk 10–12 haftada kadının kararı öncelikli, sonrasında devletin koruma görevi artar).

Puanlama:

- Temel haklara dayalı bireysel özgürlük vurgusu: 3 puan
- Devletin yaşamı koruma yükümlülüğünün açıklanması: 2 puan
- Hukuki dengenin kurulması yönünde genel değerlendirme: 2 puan

2. Avrupa ve Anglo-Sakson Sistemlerinin Yaklaşımlarının Karşılaştırılması (7 puan)

Beklenen Unsurlar:

- **Avrupa Hukuk Sistemleri (Fransa, Almanya, İtalya, Türkiye):**
 - Genellikle kürtajı ilk 10–12 hafta içinde serbest bırakır; bu süreden sonra sosyal, tıbbi veya hukuki gerekçeler gerekir.
 - Kürtaj bir "istisnai tıbbi işlem" olarak görülür; danışmanlık ve bekleme süreleri öngörülür.
 - Hekimlere **vicdani ret hakkı** tanınır (örneğin: İtalya, Polonya).
- **Anglo-Sakson Sistemler (özellikle ABD):**
 - **Roe v. Wade (1973)** ve **Casey (1992)** kararlarıyla kadının bireysel kararı öne çıkmıştır.
 - Ancak **Dobbs v. Jackson (2022)** ile federal düzeyde kürtaj hakkı kaldırılmış; eyaletlerin takdirine bırakılmıştır.
 - Bazı eyaletlerde erken haftalarda dahi yasak, bazılarında 20–24 haftaya kadar serbesttir.

Puanlama:

- Avrupa sistemlerinin ortak yönlerinin açıklanması: 3 puan
 - ABD örneğiyle Anglo-Sakson yaklaşımının açıklanması: 3 puan
 - Temel farkların özlü kıyaslanması: 1 puan
- #### 3. Gebelik Haftasına Göre Müdahale Sınırının Belirlenmesi (6 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Gebeliğin ilk 10–12 haftasında kadının kararı **mutlak önceliklidir** (kişisel özerklik, sağlık hakkı).

SINAV KÂĞIDI

- 12–20 hafta aralığında **tıbbi, sosyal veya kriminolojik nedenler** aranabilir (fetal sağlık, annenin ruhsal/fiziksel sağlığı).
- 20. haftadan sonra veya **viabilite sınırından sonra** (genellikle 22–24. hafta), devletin müdahalesi meşru olabilir.
- Zeynep’in vakasında 11. haftada hekimin vicdani ret hakkının sonucu olarak fiilen hakkından yoksun kalması, **etkili hak kullanımı engeli** oluşturur.

Puanlama:

- Hafta-temelli ayrımın açıklanması: 4 puan
- Olay bağlamında değerlendirme: 2 puan

4. Türkiye’deki Düzenlemenin Olay Bağlamında Değerlendirilmesi (5 puan)

Beklenen Unsurlar:

- Türkiye’de kürtaj süresi 10 haftadır (isteğe bağlı). Cinsel suçlar sonrası gebeliklerde bu süre 20 haftaya çıkar.
- Kadının rızası esastır. Eş rızası tıbbi olarak aranabilir ama ceza hukuku bakımından zorunlu değildir.
- Ancak kamu hastanelerinde erişim güçlüğü, hekimlerin vicdani ret uygulamaları gibi **fiili engeller** söz konusudur.
- Zeynep’in olayı, Türkiye’de benzer durumda olan bir kadının karşılaşılabileceği **fiili eşitsizlik** sorununu yansıtır.

Puanlama:

- Türk hukuku kurallarının açıklanması: 3 puan
- Fiili uygulama eleştirisi: 2 puan

Değerlendirme Kriteri:

Puan Aralığı	Yorum
22–25	Mükemmel analiz, açık karşılaştırma, kaynak temelli düşünce
17–21	İyi düzeyde bilgi, yerinde karşılaştırma
13–16	Temel kavramlar doğru ama karşılaştırma yüzeysel
7–12	Bilgi eksik, karşılaştırma zayıf
0–6	Konu dışı ya da hatalı yorum